HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

לדבר האסור. לשלהבת דבכי האי מוקלה מודה ר"ש שהכלי טפל לשלהבת בעובדא בו ולאו משום דחייש לכבייה: **בסים.** מוחג. אח כנו[ח] מתרגמינן בסיסיה: **א"ר רומנוס לי התיר רבי לטלטל מחתה.** של לבונה באפרה. קס"ד באפרה עם אפרה קאמר מוקלה ולא היו צריכין לו ואשמעינן דאגב מחתה דאיכא תורת כלי עליה טלטלה עם אפרה: **נוטל אדם.** הכלכלה בשבת והאבן בתוכה: **הא ליכא פירי לא.** דכלי נעשה בסים לאבן וטפלה לו ובטל תורת כלי דידיה. והכא נמי נעשית מחתה בסים לאפר ורבי יוחנן שמעינן ליה לעיל דכר' יהודה סבירא ליה: **דאיכא בינה קרטין.** שנשתיירו מן האור ולבונה דחזיא להריח ואגב לבונה מטלטל למחתה עם אפרה דומיא דכלכלה מלאה פירות והאבן בתוכה: **קרטין.** של שיור לבונה: **כי רבי.** דנשיא ועשיר הוה מי משיבי: **בגדי עניים.** שלא על שלא אי אמוחן עבה הוו בגדים לעניים לענין טומאה: **בגדי עשירים.** שלשה על שלשה הוו בגדים לעשירים וכל שכן לעניים. אבל בגדי עניים לעשירים לא הוו בגד גנייהו ולא מקבלי טומאה הכא נמי בי רבי (ג) בטלי קרטין: **אלא אמר אבי.** הא דשרי ליה לטלטל מחתה באפרה משום דאפרה מאיס עליה לראותו והוי כגרף של רעי דתניא במסכת בילה (דף לו:) מותר להוציאו לאשפה שבחצר: **גרף.** כלי חרס המונח לכך: **מיכסי.** כל מחתות מכוסות הן ויש בהן נקבים להוציא הריח: **גנוגא.** כלי נחשת שמניחין בו האור לפני שריס להתחמם: **אגב קטמיה.** שהיו צריכין לאפרו לכסות רוק או צואה. וא"ת מה לך איסור יש כאן היינו רבותא דאע"ג דאיכא עליה שברי עצים. והא דר' רומנוס נמי האי מחתה באפרה דקאמר מחתה בשביל אפרה שהיה צריך לו ודעתייהו עליה מתמול ורבותא דשמעינן (כיון) אע"ג[ט] דאיכא עליה שברי עצים דהוי ככלכלה של פירות והאבן בתוכה: **ושוין.** ר' יהודה ור"ש שנחלקו בגר ישן[י]: **בגלילא שנו.** שחשובות להן שברי פתילה שאין בגדים של פשתן מצויין להם הלכך לא בטלי ונעשה גר בסים להן: **ערפיים.** לורפי נחשת או גרדיים והולכין מעיר לעיר למלאכתן ונושאין עמהן מטות של פרקים: **חייב חטאת.** הוא תחלתו וגמרו ומנגא עושה כלי וחייב משום מכה בפטיש אב לכל גומרי מלאכה ולא משום בנין דאין בנין בכלים: **קנה מנורה.** שיולאין ממנה קנים לגרות הרבה ונוטלין הימנה ובשעת הצורך מחזירין אותו: **קנה של שידין.** הטחין ומלבנין הבית בסיד יש להן קנים של פרקים ונותן מטלית בראשה ושורין בסיד המחוי וטח את הבית וכשהוא טח מלמטה אי אפשר לו אלא בקנה קצר וכשהוא הולך ומגביה מוסיף קנה על קנה ומאריכו: **פטור.** שאין זה גמרו שהרי צריך לחזור ולפרקו תמיד: קרן עגולה וקרן פשוטה שייהם מין כלי זמר והוא עשוי נקבים נקבים ככברה ומכניס בהן חלילים ומוציאין קולות הרבה. קרן עגולה מעשה אומן הוא וצריך לתקוע בנקבים בחוזק והוא מלאכה ובקרן פשוט מכניסו בריוח ודרכן לפרקם תמיד ופטור. קתני מיהת בקני מנורה דחייב והוא הדין למטה של טרסיים: **איתמר.** רבי אבא ורב הונא בר חייא: **דאמור רבי האי חנא.** כרבי שמעון דמתיר לכתחלה: **מלבנות המטה.** כעין רגלים קטנים ויש להן בית קיבול ומכניס לתוכן ראשי כרעי המטה שלא יתקבו בארץ: **נוחים של סקיפים.** עץ קטן כמין דף שתוקעין בקשת שקורין אגלשטר"א שעליו מושך החץ: יתקע

הנח לגר שמן ופתילה הואיל (ח) **דנעשה בסים לדבר האסור** א"ר זירא א"ר אסי א"ר יוחנן אמר ר' חנינא אמר רבי רומנוס לי התיר רבי לטלטל מחתה באפרה א"ל רבי זירא לרבי אסי מי אמר רבי יוחנן הכי והתנן[ט] נוטל אדם בנו והאבן בידו או כלכלה והאבן בתוכה ואמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן בכלכלה מלאה פירות עסקינן טעמא דאית בה פירי הא לית בה פירי לא[י] אשתומם כשעה חדא ואמר הכא נמי דאית בה קרטין אמר אביי קרטין בי רבי מי חשיבי וכי תימא חזו לעניים והתניא[כ] בגדי עניים לעניים בגדי עשירים לעשירים[כא] אבל דעניים לעשירים לא אלא אמר אביי מידי דהוה אגרף של ריעי אמר רבא שתי תשובות בדבר חדא גרף של ריעי מאים והאי לא מאים ועוד גרף של ריעי מיגלי והאי מיכסי אלא אמר רבא כי הוינן בי רב נחמן[א] הוה[ב] מטלטלינן כנונא אגב קיטמא ואע"ג דאיכא עליה שברי עצים מיתיבי ושוין שאם יש בה שברי פתילה שאסור לטלטל[ג] אמר אביי[ד] בגלילא שנו לוי בר שמואל אשכחינהו לרבי אבא ולרב הונא בר חייא דהוו קיימי אפיתחא דבי רב הונא אמר להו מהו להחזיר מטה של טרסיים בשבת אמרו ליה[ה] שפיר דמי אתא לקמיה דרב יהודה אמר הא רב ושמואל דאמרי תרוייהו המחזיר מטה של טרסיים בשבת חייב חטאת מיתיבי[ו] המחזיר קנה מנורה בשבת חייב חטאת קנה סיידין לא יחזיר ואם החזיר פטור אבל אסור רבי סימאי אומר[ז] קרן עגולה חייב קרן פשוטה פטור אינהו דאמרו כי האי תנא דתניא מלבנות המטה וכרעות המטה ולוחים של סקיבם[ח] לא יחזיר ואם החזיר פטור אבל

נוטל אדם בנו והאבן בידו. בחלר ולא אמרינן דמטלטל לגמרי (לקמן קמא:). **אשתומם כשעה חדא.** שתק והיה מתבונן מה יענה על שלא (שבעות) מקבלין טומאה לעניים. שלא על שלא (עדובין כב:). **בגדי עניים לעניים.** שלשה על שלשה (עדובין כב:). **בגדי עשירים לעשירים.** שלשה על שלשה (טפחים) מקבלין טומאה אף לעשירים (שם). כנונא. כלי שמשמיש בו הגמלים (ביצה כא:). **אגב קיטמא.** שהיינו צריכים לאפרו והוכן מע"ש לכסות רוק או צואה (שם). **בגלילא שנו.** שהן עניים ומקפידין בדבר מועט (לקמן עח.).

תוס' ישנים

א) וכיון מאיר פי' כי מרוב שמיית יין הי' לסם המלולי עינים לא וכמימי רפואת מים טובים:

מוסף תוספות

א. כגון שהוסק בשבת. תוס' הרש"ש. דהה"ל מוקצה דגולה. ריטב"ש. ב. ונעשה בסיס שלהם. ריטב"ש. ג. אבל אפר מחתה דלא חשיב אין המחתה נעשית בסיס שלהם, להכי מייתי לי' מהא דכלכלה שנעשית בסיס לאבן, דלא חשיב. ריטב"ש. ד. והא דאמרי' הכא אבל דעניים לעשירים לא. תוס' הרש"ש. ה. ואע"ג דעני יחדה לישיבה לא הוי מיוחדת לעשירים. תוס' הרש"ש. [ד]אין עשירים מיוחדים פחות משלשה על שלשה לישיבה, ואפי' יחדו, בטלה דעתו אצל עשירים דעלמא. רמב"ן. ו. כיון שהוא בגד לשון עני בעולם. תוס' הרש"ש. ז. אלמא אגב קיטמא אפי' לעשירים טמאין טומאת מת בשלש על שלש. רמב"ן. ח. דהא דקתני בגדי עניים אע"פ שאין בהם שלשה טמאים דאפ' בבית העשירים קאמרי'. ריטב"ש. ט. בגדים שרגילים עניים ללבוש. תוס' הרש"ש. י. שחוטן עבה. ריטב"ש. יא. מיירי בבגדים דקים. ריטב"ש. יב. דקתני דאפ' בגדי עניים מטמא בשלש על שלש אבל לעשירים שלשה על שלשה בעינן. ריטב"ש. יג. הא דר' נחמן לשיורי כוסות. ריטב"ש. יד. שיורי כוסות בלחוד. רפב"ש. טו. והוי הכוס בסיס לדבר האסור, שהרי הונח שם היין לדעת. ריטב"ש. טז. דהכי פריך, דכי היכי דמטלטלינן כנונא אגב קיטמא [דהוי בר לטלטול. ריטב"ש], ואין הכנונא והקטמה בטלי לגבי שברי עצים שבה משום דלא חשיבי, ה"נ. רפב"ש. יז. שהרי הכוס הוא עיקר. ריטב"ש. יח. ואע"ג דהך מלתא שמעינן לה בכלכלה ואבן לתוכה דמוקי לה ר' יוחנן במלאה פירות. תוס' הרש"ש. יט. [ד]אע"ג דאינו מקבל טומאה. תוס' הרש"ש. כ. לא אמרינן דהויא עיקר בסיס לדבר האסור דחשיב שפי. תוס' הרש"ש. כא. שאם יש (שם) [בה] שברי פתילה שאסור לטלטלה. רפב"ש. כב. דדין הוא שלא יהו שברי עצים בטלים לגבי כנונא כי היכי דאין שברי פתילה בטלים לגבי נר ושמן לפי שהן חשובין לגבן, משא"כ בכלכלה שהפירות חשובין והאבן אינה חשובה. רפב"ש. כג. וסחורתם בכך. תוס' הרש"ש. כד. ולא קפדי עליה. תוס' מגיגה כה. ד"ש בגגלילא. והיתה הפתילה חשובה להן יותר מן השמן. רמב"ן. כה. ועיקר הבסיסות לשברי פתילה. תוס' הרש"ש. כו. דבגליל היה רוב שמן. תוס' הרש"ש. כז. שלמכון ישגה, מהודעין אנחנא לכון. תוס' הרש"ש. כח. ורוב שתיתן בכך. תוס' מגיגה כה. ד"ש בגגלילא. כט. דחשיב. תוס' מגיגה כה. ד"ש בגגלילא. ל. מתוך עושרם. תוס' מגיגה כה. ד"ש בגגלילא. לא. כאב עינים, וטוב המים לרפואה, [ולכן]. תוס' מגיגה כה. ד"ש בגגלילא. לב. והיה להם לשער בשתייה. ועוד. תוס' מגיגה כה. ד"ש בגגלילא.

(ח) [לקמן קמא:, ב] [מו"ק ג: קידושין לט. סוכה מד. חולין כא.], ג) [עירובין כט:], ד) [ע' תוספות לקמן קכז: ד"ש כיון וכו'], ה) [ביצה כא: ע"ש, ו) [לקמן עח.], ז) [תוספ' פי"ג], ח) [שמות לא], ט) [ע' רש"ל], י) [לעיל מד.], כ) [לעיל כו:], ל) [חולין פג.],

תורה אור השלם

1 אֲדַיִן דָּנִיֵּאל דִּי שְׁמַהּ בֵּלְטְשַׁאצַּר אִשְׁתּוֹמֵם כְּשָׁעָה חֲדָה וְרַעְיוֹנֹהִי יְבַהֲלֻנַּהּ עֲנָה מַלְכָּא וְאָמַר בֵּלְטְשַׁאצַּר חֶלְמָא וּפִשְׁרָא אַל יְבַהֶלֵךְ עָנָה בֵלְטְשַׁאצַּר וְאָמַר מָרִי חֶלְמָא לְשָׂנְאָךְ וּפִשְׁרָהּ לְעָרָךְ:

דניאל ד טז

הגהות הב"ח

(א) גמ' ופתיל' הואיל ונעשה בסים: (ב) רש"י ד"ה בגדי עשירים וכו' ה"נ כי ר' לא חשיבי קרטין ובטלי הס"ד:

גליון הש"ס

גמ' קרן עגולה חייב. עי' כלים פי"א מ"ז:

לעזי רש"י

אבלשטר"א [ארבלישט"א]. קשת אפקים.

מוסף רש"י

נוטל אדם בנו והאבן בידו. בחלר ולא אמרינן דמטלטל לגמרי (לקמן קמא:). אשתומם כשעה חדא. שתק והיה מתבונן מה יענה על שלא (שבעות) מקבלין טומאה לעניים. שלא על שלא (עדובין כב:). בגדי עניים לעניים. שלשה על שלשה (טפחים) מקבלין טומאה אף לעשירים (שם). כנונא. כלי שמשמיש בו הגמלים (ביצה כא:). אגב קיטמא. שהיינו צריכים לאפרו והוכן מע"ש לכסות רוק או צואה (שם). בגלילא שנו. שהן עניים ומקפידין בדבר מועט (לקמן עח.).

תוס' ישנים

א) וכיון מאיר פי' כי מרוב שמיית יין הי' לסם המלולי עינים לא וכמימי רפואת מים טובים:

מוסף תוספות

א. כגון שהוסק בשבת. תוס' הרש"ש. דהה"ל מוקצה דגולה. ריטב"ש. ב. ונעשה בסיס שלהם. ריטב"ש. ג. אבל אפר מחתה דלא חשיב אין המחתה נעשית בסיס שלהם, להכי מייתי לי' מהא דכלכלה שנעשית בסיס לאבן, דלא חשיב. ריטב"ש. ד. והא דאמרי' הכא אבל דעניים לעשירים לא. תוס' הרש"ש. ה. ואע"ג דעני יחדה לישיבה לא הוי מיוחדת לעשירים. תוס' הרש"ש. [ד]אין עשירים מיוחדים פחות משלשה על שלשה לישיבה, ואפי' יחדו, בטלה דעתו אצל עשירים דעלמא. רמב"ן. ו. כיון שהוא בגד לשון עני בעולם. תוס' הרש"ש. ז. אלמא אגב קיטמא [דהוי בר לטלטל. ריטב"ש], ואין הכנונא והקטמה בטלי לגבי שברי עצים שבה משום דלא חשיבי, ה"נ. רפב"ש. יז. שהרי הכוס הוא עיקר. ריטב"ש. יח. ואע"ג דהך מלתא שמעינן לה בכלכלה ואבן לתוכה דמוקי לה ר' יוחנן במלאה פירות. תוס' הרש"ש. יט. [ד]אע"ג דאינו מקבל טומאה. תוס' הרש"ש. כ. לא אמרינן דהויא עיקר בסיס לדבר האסור דחשיב שפי. תוס' הרש"ש. כא. שאם יש (שם) [בה] שברי פתילה שאסור לטלטלה. רפב"ש. כב. דדין הוא שלא יהו שברי עצים בטלים לגבי כנונא כי היכי דאין שברי פתילה בטלים לגבי נר ושמן לפי שהן חשובין לגבן, משא"כ בכלכלה שהפירות חשובין והאבן אינה חשובה. רפב"ש. כג. וסחורתם בכך. תוס' הרש"ש. כד. ולא קפדי עליה. תוס' מגיגה כה. ד"ש בגגלילא. והיתה הפתילה חשובה להן יותר מן השמן. רמב"ן. כה. ועיקר הבסיסות לשברי פתילה. תוס' הרש"ש. כו. דבגליל היה רוב שמן. תוס' הרש"ש. כז. שלמכון ישגה, מהודעין אנחנא לכון. תוס' הרש"ש. כח. ורוב שתיתן בכך. תוס' מגיגה כה. כט. דחשיב. תוס' מגיגה כה. ד"ש בגגלילא. ל. מתוך עושרם. תוס' מגיגה כה. ד"ש בגגלילא. לא. כאב עינים, וטוב המים לרפואה, [ולכן]. תוס' מגיגה כה. ד"ש בגגלילא. לב. והיה להם לשער בשתייה. ועוד. תוס' מגיגה כה. ד"ש בגגלילא.

נז א ב מיי' פכ"ו מהל' שבת הלכה יג טור ש"ע א"ח סימן שי סעיף ח:

נח ג ד מיי' פכ"ב מהל' שבת הלכה כו כמ סמג לאוין סה טור ש"ע א"ח סימן שיג סעיף ו:

רב נסים גאון

אלא אמר אביי מידי דהוה אגרף של רעי. משתכח במס' יום טוב בפרק מפילין פירות [דף לו] אמר שמואל גרף של רעי ועביט מימי רגלים מותר להוציאו לאשפה. ובפרק נוטל אדם את בנו [דף קמג] אמרו הני גרגיני דחמרי כולי, רב הונא בריה דרב יהושע עביד להו גרף של רעי, וכן אמימר עביד להו גרף של רעי. אמר אביי בגלילא שנו. כבר טרחו בזה השיעורי ששינה אביי הרבה מן החכמים ולא שמעתי מהם כלום, ולא מצאתי בו לאחד מן הגאונים פירוש. אבל טרחתי על שינויו ומצאתי במסכת נזירות בפרק בית שמאי אומרים הקדש טעות הקדש [דף לא], והא שמן עדיף מיין, אי משום הא לא קשיא בגלילא שנו דחמרא עדיף ממשחא. זה מודיע שהשמן היה אצלם מצוי הרבה, וכי מה שהרושם בנר ריש בו שברי פתילה אין לו חשיבות אצלם ואינן משתמשין בו לצרכם, והרי הוא כדין המוקצה שאסור לטלטלו, ולכך שנו חכמים כי בגליל אסור לטלטל נר שיש בו שברי פתילה, לפי שהשמן הנותר בנר לא חשיב להו. וכבר זה הפירוש הודענו באלו הימים לתלמידנו ופירשנו להם בזה הענין. ואפשר להיאמר בו פירוש אחר, שאנשי גליל לפי שלא היו מקפידין על לשונם ולא דייקו לישאנא אלא במיר מחד רבה, ולא גלו מסכתא למסכתא, כמו שהוא מפורש במסכת עירובין בפרק כיצד מערבין [דף נג], ולא היה תלמודם מקוים בידם, אסרו עליהם החכמים טלטול נר שיש בתוכו שברי פתילה עלי דרך האיסורים ואל תחבט ואל תסיג ויקוי דאלך איצא קולהם פי עדה (מוצעא) [מואצע] מן אל תלמוד מתל הדא אל קול עלי טריק אל תנקיין להם נדבר מן דאלך מא יחצונא [על דרך האיסורים והגדר והסייג. ונמצא סיוע לזה במקומות הרבה משל זה המאמר על דרך הגרעונין להם נוכיר מזה מה שמוצא] בפרק חומר בקודש [דף כה] אמרו אמר רב יוסף בגלילא שנו מיגו דלא מהימני אקודש לא מהימני אתרומה נמי, בנדרים בפרק ואלו (נדרים) [מותרין] [דף יח בתשנה] אסורין שאין אנשי גליל מכירין את חרמי כהנים, ובפרק המוציא יין [דף עח] ובפרק מקום שנהגו [דף נה] בפסחים עוד. ובגמרא [ירושלמי שבת פרק כל כתבי הלכה ח] גרסי אמר עולא י"ח שנין עבד רבן יוחנן בן זכאי יתיב בהדה ערב ולא אתא קימוי אלא אילין תרתין עובדיה, אמר גליל גליל שנאת את התורה סופך להעשות כמצ'יקין, וכל דין סיוע לפירושנו.

רבינו חננאל

הנח לגר ופתילה ושמן דלא גזר ר"ש אלא הואיל ונעשה כל אחד בסיס לדבר האסור, ופשוטה היא. אמר רבא כי היינו בי רב נחמן היינו מטלטלי כנונא אגב קיטומה אף על גב דאיכא עליה שברי עצים. מיתיבי ושוין שאם יש בה שברי פתילה שאסור לטלטלה. ופריק אביי בגלילא שנו. פירוש בגליל שנו, שדרכם להדליק בשברי פתילות, וכיון שדרכם להדליק בשברי פתילות נעשו מוקצות בשבת, לפיכך אסור לטלטל אפילו הנרות שיש בהן שברי פתילות, אבל שברי עצים דכנונא לא חשיבי ובטלי. לוי בר שמואל בעא מר' אבא ומרב הונא בר חייא מהו להחזיר מיטה של פרסיים בשבת, אמרו ליה שרי. אמר להו רב יהודה רב ושמואל דאמרי תרוייהו המחזיר מיטה של פרסיים בשבת חייב חטאת. מתיתיבי המחזיר קנה מנורה בשבת חייב חטאת, קנה של ציידין לא יחזיר ואם החזיר פטור אבל אסור, ר' סימאי אמר קרן [עגולה חייב קרן] פשוטה פטור. קתני מיהת המחזיר קנה מנורה בשבת חייב חטאת, קשיא לר' אבא ולרב הונא דשרי. ושנינן אינהו דאמרו כי האי תנא דתניא אם היה רפוי מותר, דתניא מלבנות המטה וכרעי המטה [ולוחין] של סקיבם לא יחזיר, ואם החזיר פטור

רוב שמן[ב] ולהכי לא בטלי שברי פתילה אגב שמן[ה] וכן משמע[ו] בפ"ק דסנהדרין (דף יא:) גבי טול איגרת וכתוב לאחנא בני גלילאה עילאה ותתאה[ז] כו' דזמן ביעורא מטא לאפרושא מעשרא ממעטני זיתא ואמר בגזיר בפרק בית שמאי (דף לא:) בגלילא שנו דחמרא עדיף ממשחא ויין היה מצוי להם הרבה[ח] כדאמר בהמוליא יין (לקמן עמ.) גבי מים כדי לשוף בהן את הקילור וקאמר בגלילא שנו[ט] א) דרפואת מים שכיח טפי משמיה שהיה להן רוב יין והיו שותין הכל יין[ל] ואפילו הכי חמרא עדיף להו ממישמא כי השמן היה להם בזול יותר ורש"י פי' נמי בהמוליא (שם) שמחמת עניותא היו עושין רפואה מן המים ואין עושין מן היין רק שתייה ולפיכך היתה רפואת מים שכיחא ואין נראה דכיון שלא היה להם יין לשיפות הקילור א"כ שכיחא שתיית מים טובא[לב] ואחמרי בעלמא[ט] אף ערב יום"כ בגליל שהיו מרבים בסעודה משמע שעשירים היו [וע"ע תוספות מגיגה כה: ד"ה בגגלילא]: רבן

שאם יש בה שברי פתילה שאסור לטלטלה. ופריק אביי בגלילא שנו. פירוש בגליל שנו, שדרכם להדליק בשברי פתילות, וכיון שדרכם להדליק בשברי פתילות נעשו מוקצות בשבת, לפיכך אסור לטלטל אפילו הנרות שיש בהן שברי פתילות, אבל שברי עצים דכנונא לא חשיבי ובטלי. לוי בר שמואל בעא מר' אבא ומרב הונא בר חייא מהו להחזיר מיטה של פרסיים בשבת, אמרו ליה שרי. אמר להו רב יהודה רב ושמואל דאמרי תרוייהו המחזיר מיטה של פרסיים בשבת חייב חטאת. מתיתיבי המחזיר קנה מנורה בשבת חייב חטאת, קנה של ציידין לא יחזיר ואם החזיר פטור אבל אסור, ר' סימאי אמר קרן [עגולה חייב קרן] פשוטה פטור. קתני מיהת המחזיר קנה מנורה בשבת חייב חטאת, קשיא לר' אבא ולרב הונא דשרי. ושנינן אינהו דאמרו כי האי תנא דתניא אם היה רפוי מותר, דתניא מלבנות המטה וכרעי המטה [ולוחין] של סקיבם לא יחזיר, ואם החזיר פטור